

Matthiola; Kreutterbuch, 1586, Von grosz Kletten

Von grosz Kletten. Cap. CII.

Gestalt.

rosz Kletten hat sehr breite, lange, schwartzgrüne Bletter, an der seiten gegen der Erden Aschenfarb. Der Stengel ist rund, weisz, mit Purpurrot vermischt, hat viel nebenzweig, daran wachsen grossen Klettenknöpfe mit viel gebogenen Hâcklen, darmit sie sich an die Kleyder hencken. Diese Kletten sind erstlich grûn, darnach blûen sie schön braunrot. Der Samen ist lang, und grawfarb. Die Wur- [829] zel schlecht, lang, aussen schwartz, inwendig weisz, eines bittern geschmacks. Wechst (A) an wûsten orten. Jhrer sind viererley, aber alle einer Natur.

Natur, Krafft, und Wirckung.

Die grosse Kletten ziehen zusammen, trucknen, und verzehren.

In Leib.

Die Wurtzel eines quentlen schwer mit Zirbelnûszlen zerstoßen, unnd getruncken, ist ein kôstliche Artzney denen, welche Blut und Eyter auszreuspern. #Derwegen auch die Hirten den hustendten und Lungensûchtigen Schafen diese Wurtzel, klein geschnitten, pflegen unter jhr Futter mit nutz zu geben. #

Van grote klis. Kapittel CII. (*Arctium lappa*)

Gestalte.

Grote klis heeft zeer brede, lange, zwartgroene bladeren, aan de zijde tegen de aarde askleurig. De stengel is rond, wit, met purperrood vermengt, heeft veel zijtwijgen, daaraan groeien grote kliskopjes met veel gebogen hakkels waarmee ze zich aan de kleren hangen. Deze klissen zijn eerst groen, daarna bloeien ze schoon bruinrood. Dat zaad is lang en grauw gekleurd. De wortels [829] recht, lang, van buiten zwart, inwendig wit, een bittere smaak. Groeit aan woeste oorden. Van het zijn vier vormen, echter alle een natuur.

Natuur, kracht en werking.

De grote klis trekt tezamen, droogt en verteert.

In lijf.

De wortel een quentle zwaar met dennennoten gestoten en gedronken is een kostelijke artsney diegenen welke bloed en etter uitspuwen. *Daarom ook de herders de hoestende en longzieke schapen deze wortel, klein gesneden, plegen onder hun voer met nut te geven.*

Het rijpe zaad geven ettelijke voor de steen,

Den zeitigen Samen geben etliche für den Stein, zuvor gepulvert, ist ein kräftige Artzney.

Die ersten zarten schôszlin dieser Kletten werden in Welschlandt gekocht, unnd wie Asparagi genossen.

Die Wurtzel gekocht, unnd davon getruncken, treibt den schweisz wol fort.

Man pfleget sie auch eyn zu machen wie andere Wurtzel, unnd zu gebrauchen wider den Stein und die Ruhr.

Item in Aschen gesotten, mit Pineen und Jsopen, oder dergleichen Safft, wie ein Latwerglin gemacht, reiniget wol die Brust von ubrigem Schleim.≠

Aussen.

Die grüne Bletter der grossen Kletten sindt im Sommer nützlich zu den alten schâden, darûber geschlagen.

Gemeldte Bletter ubergelegt, bekommen den verrenckten Gliedern wol, oder so jemanden ein bein gebrochen were.

Die Bletter zerstoßen, mit Saltz vermischt, und auffgelegt, sind sehr gut denen so von Nattern, tobenden Hunden, und andern giftigen Thiern gebissen sind. Gleiche krafft hat auch die Wurtzel.

Die Wurtzel vertreibt auch die Krôpffe, so sie mit Schmaltz vermengt wirdt, und ubergelegt. Die Bletter zerstoßen, mit Eyweisz vermischt, und ubergelegt, heylen den Brannt.

Grosz Kletten heist Griechisch Αρχλειον. Lateinisch Personata, Lappa maior, Bardana. Welsch Lappola maggiore. Spanisch Bardana. Frantzôsisch Gletteron. Behmisch Lupen wetssy.

tevoeren gepoederd, *is een krachtige artsenij.

De eerste zachte scheutjes van deze klis worden in Italië gekookt en als asperges genoten.

De wortel gekookt en daarvan gedronken drijft het zweet goed voort.

Men pleegt ze ook in te maken zoals andere wortels en te ge gebruiken tegen de steen en loop.

Item in as gekookt met dennen en hysop of dergelijk sap zoals een likkepot gemaakt reinigt goed de borst van overig slijm.*

Van buiten.

De groene bladeren der grote klis zijn in zomer nuttig tot de oude schaden, daarover geslagen.

Gemelde bladeren opgelegd bekomen de verrekte leden goed of zo iemand een been gebroken heeft.

De bladeren gestoten, met zout gemengd en opgelegd zijn zeer goed diegenen zo van adders, dolle honden en andere giftige dieren gebeten zijn. Gelijke kracht heeft ook de wortel.

De wortel verdrijft ook de krop zo ze met vet vermengd wordt en opgelegd.

De bladeren gestoten en met eierenwit vermengd en opgelegd heelt de brand.

Grote klis heet Grieks Αρχλειον. Latijns Personata, Lappa maior, Bardana. Italiaans Lappola maggiore. Spaans Bardana. Frans Gletteron. Tsjechisch Lupen wetssy.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>